

KREŠTĀN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOĽICKÉ NOVINY

VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ NEDEĽU NA 16 STRANÁCH.

Predplatná cena:		Spisujú a vydávajú:	Redakcia a vydavateľstvo: V Budapešti
Na celý rok	2 zl. — kr.	MIKULÁŠ LEPSÉNYI	I. ker. Döbrentey-úlica 18.
Na pol roka	1 > — >	a GERHARD NÉMETH.	sem sa majú posilať predplatky, jako i do-
Na štvrt roka	— > 60 >	Hlavný spolupracovník:	pisy do novin, ohlášky a náhodné reklamácie.
Jednotlivé číslo 4 kr.		FRANTIŠ RLESZKÁNY.	Cena jedného 5 stĺpcového malého riadku
			ie 10 kr.

S o c i a l i z m u s .

Uprimne vyznávame, že by nám o mnoho milšie bolo, keď by sme o tejto veci slovenskému ľudu ani spomenúť, tým menej písať, nemuseli. Ale čože? Vyhnúť tejto otázke sa nijako nedá, veď zo dňa na deň socializmus so všetkou svojou hrôzou sa nám na krky valí a velikánskymi krokami sa k nám blíží, preto i my nechceme, jako pstroš, hlavu do piesku ukryť, aby sme hroziace nám nebezpečenstvo nevideli, lež radnej pozrime smelo a verejne tomuto nebezpečenstvu do očí.

I čo že je to tedy ten socializmus? Socializmus je latinské slovo a vyznamenáva toľko jako nauka o spoločnosti ľudskej, podľa ktorejžto totiž nauky má sa spoločnosť ľudská usporiadať, a tí ktorí sa tejto nauky pridružujú, ju rozširujú, a ju sa usilujú všemožným spôsobom previesť, nazývajú sa socialistmi.

Socialisti tedy ohlašujú, že včulajšia spoločnosť ľudská je zle usporiadaná, že hu treba premeniť, pretvoriť podľa tých zásad ktoré oni za dobré ohlašujú. Že vo včulajšej spoločnosti ľudskej je mnoho nespravodlnosti, nerovnosti, že toto treba napraviť. Ovšem i my uznávame, že mnoho vo spoločnosti ľudskej alebo ináč medzi nami ľuďmi je takého, čo by malo ináč byť. Úplna spravodli-

vosť, úplna rovnosť a rovnoprávnosť medzi ľuďmi je ani nemožná, všetky neresti vo spoločnosti ľudskej len vtedy dokonale prestanú, keď i sama spoločnosť ľudská vonkoncom zahyne.

Socialisti chcú túto nemoc, túto nedokonalosť spoločnosti ľudskej liečiť a zahojiť tým, že vyhlasujú spoločnosť majetku a statkov, to jest nikto nemá nič vlastného, všetko čo jesto len na svete patrí všetkým ľuďom spoločne; nikto nemá vlastnej role, vlastného domu, vlastnej šaty, a nič vlastného, ale to všetko patrí do vjedna všetkým, každý musí pracovať a zo spoločného dostáva jest, piť a i šaty, a preto neni zapotreby žiadnej vrchnosti, lebo podľa socialistov ani Boha neni zapotreby, ani pána; pekla neni, ani neba, ani večnosti; následovne ani kňazov zapotreby neni.

Socialisti vyhlasujú, že neni stavu manželského. Slovenský ľudu! Či si sa ty nezhrozil nad tým, keď ti tvoji vyslanci na sneme do zákona napísali, že od týchto čias sa budeš civilne sobášiť? A socialisti i toto odvrhujú, i to je im primoc. Civilný sobáš jakýkoľvek je, predsa len znamená zákonité manželstvo; a hľa socialisti i toto zapierajú.

Snáď sa budeš pýtať, i jako že sa udrží, zachová pokolenie ľudskej bez stavu manželského? Podľa socialistov, každý vezme si takú ženskú,

Minister kupectva: Ernest Daniel.

S úprimnou dôverou prosíme priateľov našich zásad, aby naše noviny s apoštolskou horlivosťou rozširovali, ponevác semeno našich vznešených úmyslov len tak budeme môcť rozsiať široko a sebe budúcnosť zabezpečiť.

jaká sa mu líbi, a vtedy sa rozidú, kedy sa im bude líbiť, bez toho, že by potrebovali nekomu toto oznámiť, bez toho, že by k tomu potrebovali nejakého svedka, ani to nikde nepotrebuje byť zapísané. Keď sa ale rozidú, on si najde druhú, ona si najde druhého.

A čože sa stane s deťmi, keď takéto budú? o tie postára sa spoločnosť, štát; lebo deti nebudú patriť rodičom, ale krajine; deti ani nepotrebujú znať svojích rodičov; kto je otcom dieťaťa, to neni treba znať ani dieťaťu, ani nikomu, lebo otcom, matkou všetkých ľudí bude krajina; deti u svojej telesnej matky len dotiaľ ostanú, pokým budú mocť samé jesť, piť a behať.

Neni-li sú to hrozné nauky? Vďačne uveríme, že čitatelia „Kreštana“ neni sú nakazení týmto kvasom, že slovenský ľud, z najväčšej stránky ešte snáď ani neočul o týchto hrozných a strašných zásadách; my sme nechytili včul pero do ruky preto, aby sme čitateľov našich týmto zásadám vyučili; lež preto, aby sme ich pripravili na to, jako majú prijať tieto zásady a jako sa majú oproti nim ozbrojiť.

A či sú už socialisti i v našej krajine? Bohužiaľ, musíme vyznať, že sú, a už v dost hodnom počte; neni ich síce ešte toľko že by sa opovážili verejne ohlašovať boj proti spoločnosti, proti krajine, vlasti a náboženstvu; že je ich už ale mnoho, vysvitá už i z toho, že v minulé roky na Dolnej zemi vypukly búrky medzi robotným ľudom proti statkárom a majiteľom; keď vrchnosti pozreli hlbšie na dno tej nespokojnosti, ktorá sa robotného ľudu na Dolnej zemi od istého času zmocnila, tu hneď poznali, že sa socialistické náhľady a zásady v tej najnižšej triede ľudu i u nás už hlboko zakorenily. Z vyšetrovania vyšlo na javo, že takí ľudia jednoduchí, neučení, ktorí predtým ticho sa držali, a so svojim položením spokojní boli, na raz jakožto falošní proroci búrlivé nauky medzi pospolitým ľudom roztrusovali, plným hrdlom kričiac, že vlast pred nimi nemá žiadneho smyslu, at.ď. nad čím vrchnosti sa až zdesily; neslýchaná vec bolo to očuť z úst jednoduchého uhorského človeka také opovrhlivé slová o svojej vlasti, lebo posávaď sme navyknutí boli, že uhorský človek svojej vlasti s tou najväčšou láskou sa pridŕžal, meno vlasti so svätou úctou spomínal.

Vo väčších mestách našej vlasti medzi robotníckym ľudom všade je socializmus rozšírený; zvláštne ale v hlavnom mieste porád sa rozširujú a hýbu socialisti; uhorská vláda ovšem ich pozornosťou sprovádza. Vieme, že socialisti už neraz policii dali roboty. Lež pohyby socialistov u nás, to je ešte všetko nič oproti tomu,

čo sa v iných krajinách deje. U nás kvasom socialistickým posávaď napáchli najviac robotníci vo fabrikách, nádenníci na Dolnej zemi, a dost hodný počet i z malých remeseľníkov. Zamožnejšie a vzdelanejšie triedy sú ešte na skrže čisté od nákazy socialistickej, alebo aspoň to posávaď ešte na javo nedali.

Najviac socialistov je v Nemecku, lebo vlastne odtiaľto sa počaly tie zkazonosné zásady v rokoch 1863—4 po susedných krajoch a krajinách rozširovať. Na nemeckom sneme socialisti počítujú päťdesiat hlasov; bezočivo opovažujú sa rúhať všetkému, čo bolo posávaď ľudom ctihodné a sväté; nectia si, a nešetria ani samého nemeckého cisára, verejne proti nemu sa opovažujú rečniť, ho urážať a mu prislusnú úctu odopierať; čo všetko poukazuje na to, že sa už cítia byť dost silnými, že sa už i oproti postaví a protivíť môžu. Najsmutnejšie je ale to, že socializmus v Nemecku nie len tie najnižšie triedy národu, ale bez výmienky skoro všetky vrstvy už nakazil a zo dňa na deň obrovskými kroký napred kráča a rozmáha sa, čo po vždy pri voľbách najzrejmejšie na javo vychádza na toľko, že nemecký cisár, jako sa už neraz verejno vyslovil, za svoju panovníckú úlohu si pokladá, spoločnosť ľudskú proti zkaze socialistickej brániť, ju obhajovať, a jestli že je ešte možno, ju zachovať.

Najhoršie však veci stoja vo Francúzsku; veď práve len v minulé dni musel predseda francúzskej republiky zo svojho úradu zadakovať pre nápady zo stránky socialistov, ktorí tam verejne proti každému, čo ešte nečo má, ohlašujú, boj a hrozne bezočivo proti vrchnostám sa chovajú, obávať sa možno, že tam najsamprv socialná revolúcia vypukne, ktorá by potom veľmi ľahko celú Európou bola v stave podpáliť. V Taliánsku, vo Španolsku tiež socialisti sú veľmi rozšírení. V Anglicku každý socialista zo svojej vlasti vypudený útulok nachádza, len že tam neni sú tak nebezpeční pre zvláštne tamejšie pomery, a potom i preto, ponevác socialisti to dobre vedia, že v tom páde, keď by Anglicku tú najmenšú nepríjemnosť spôsobili, i odtiaľ by boli vypudení a viacej v Europe nikde by nemali miesta. Po celej Amerike socialisti všade sú tiež veľmi rozšírení. Dôkaz toho už vloni po čas svetovej výstavy v Chicagu zrejmo dali, keď pre dosť malú vec celý ten kraj v hroznom strachu držali, rozbúrajúc a zničiac železnice obchod nemožným učinili.

Na toto nebezpečenstvo, ktoré od socialistov hrozí celej vzdelanej spoločnosti ľudskej, viac kráť poukázal i svätý otec, rímský pápež vo svojich obežných listoch; vyvíňoval, jako

by sa sociálnej otázke trvanlivo odpomôcť dalo. Pravdaže plány, úmysle a zásady socialistov nikdy sa nedajú ľahko previesť bez strašného vylievania krve ľudskej; oni však sú na to prichystaní, a toho sa ani neľakajú; včul predovšetkým ide im o to, aby si získali pre seba sedliakov, dobre nahliadnúc, že žiadna revolúcia bez sedliackého stavu dlho sa udržať nemôže. Lebo sediaci, roľníci sú tým najpevnejším, najstálejším základom každej krajiny, a jedine to má stálosti v každej krajine, čo sa medzi sedliakmi zakorenilo, a v ich srdciach sa uhniedzilo. Veď už i same meno „sedliak“ znamená stálosť, totiž že sedí a sem tam nevandruje. Sedliak, roľník pridržiava sa tej pôdy, miluje tú hruď zeme, ktorú obrába a ktorá ho živí. Sedliacky stav je prvým živlom, prvým počiatkom všetkej civilizácie a jej najpevnejšou podporou. Jako zo zdravého koreňa vyrasta zdravý peň, ratolesti, listia, kvet a konečne ovocie, tak i v spoločnosti ľudskej zo zdravého sedliackeho stavu vyrastajú iné stavy, sú len jeho kvetom a ovocím, podrež ale koreň, celý strom a všetko čo je na ňom zvädne, uschne.

Preto každý štát, chce-li sa náležite brániť proti sociálnemu nebezpečenstvu, má sa na to usilovať, aby pospolitý ľud, zvláštne na venkove ostal nedotknutý od socialistického kvasu, aby sa neporušený zachoval; štát by mal lepšie pestovať, jako sa to posiaľ dialo, roľnícky stav, a nie ho rozličnými nesnesiteľnými daňami obťažovať, slabiť a kaziť; štát by si mal vziať za tú najhlavnejšiu úlohu celý národ, ľud priviesť naspäť k náboženstvu, ku viere v Ježiša Krista, lebo nič nás neobráni pred hrôzou socialisma, jestli že nie náboženstvo Kristovo. To dobre vedia i socialisti a preto, ačkoľvek všetci kňazia, či kresťanskí, či židovskí, či pohánski sú im len pohoršením a predmetom toho najväčšieho opovrhnutia, predsa len tou najväčšou nenávisťou zahoreli naproti katolíckemu kňazstvu. Už z tejto prevelikej nenávisťi vysvitá, čo by mal štát činiť.

Keď by socializmus zvíťazil, od čoho nech nás Pán Boh uchová, všetko čo je nám včul milé, by zahynulo; všetko, čo je hodné toho, že sme žili, by sa ztratilo, všeliká ozdoba a okrasa života ľudského by zmizla. Nebolo by panovníkov, nebolo by kňazov, nebolo by kostolov; dietky by neznali rodičovskej lásky; rodičia by neznali detinskej uprimnosti a srdečnosti; lebo rodičia nemali by dietok a dietky nemali by rodičov! Jedným slovom, celý život bol by pustý a bez všetkej radosti.

Krajinský snem.

V Budapešti 26. januára 1895.

Z vládnej stránky dva rečníci spôsobili svojími rečami nejaké zadivenie sa: Ján Tuba a Augustin Pulszky. Minister učby Wlassics totiž ohlašoval, že národné školy nesloboda štátnymi urobí, ale zákon o ľudovej škole treba prezreť. Oproti tomu Ján Tuba dokazoval, že galiby len vtedy prestanú, keď školy budú štátnymi. Augustin Pulszky zas o tom sa dohadoval, že zákon o ľudovej škole tak rýchlo neni možno revidovať a zo stanoviska pokoja a obozretnosti nesloboda sa ho dotknúť.

Táto protiva tým je nápadnejšia, ponevác vládna stránka tieto výklady za dobre uznala a tých dvoch rečníkov pochválila. Minister Wlassics však, ktorý tak veselo prišiel do snemovne, sa nad týmto príliš zarmútil a porád poznámky písal. Z chodov lavica hrnula sa do siene a s podivením videla, že zástoj jej prevzala vládna strana.

Imrich Madarász z neodvislej stránky štatistickými listinami dokazoval, že v Uhorsku skoro triať tisíc detí nechodí do školy, ktoré sú povinné podľa zákona školu navštevovať. Gróf Eugen Zichy tiež chcel hovoriť v osobnej otázke, ale predseda nepripustil ho k slovu. Ladislav Okolicsányi a Hoitsy chceli ešte rečniť; ale predseda Szilágyi nedovolil ani jednému prísť k slovu. Všetko toto pravdaže stalo sa medzi hlasitým smiechom. Konečne Františ Sima zadal jednu interpelláciu o socializme na Doľnej zemi.

V Budapešti 28. januára.

Medzi úplnou lahostajnosťou pokračovali dnes všôbecnú dohodu o rozpočte ministerstva učby. Krásnu reč prvého rečníka Jula Šaghyho skoro len 46 vyslancov počúvalo. Gábel Andreászky zfotografoval lavice vládnej strany, kde len traja sedeli, s týmto nápisom: slobodná strana podporuje ministra Wlassicsa. Ladislav Okolicsányi vyhodil na oči ministrovi učby jeho výroky, že tie patria do židovskej školy.

Potom rečnil Ján Hock, ktorý o dvoch hodinách popoludni dokončil svoju reč, a že ešte len polovicu z nej odrečnil; že druhú polovicu odreční pri čiastočnom pojednávaní. Lavicu svojou rečou stále držal vo veselosti. Minister učby bol veľmi rozdráždený a skákal mu do reči, ale porád dráždiac ministra posmešne ho štípal, a chcel z neho vynútiť, aby prezradil, čo zamýšľa stranivá zákona o nenáboženstve. Vládna strana mrzuto sa dívala na tráplivosť ministra; lavica ale posmechy robila na námietky ministra. Slobodomyselná stránka výpovede ministra s neobyčajnou tichosťou poslúchala.

Ani sama vláda nedôveruje, že by sa rokovanie o rozpočte rýchlo skončilo. Minister finansov Lukács zas prosil indemnitu na dva mesiace. Na ľavej strane nepriaznive prijali prosbu ministra.

V Budapešti 29. januára.

Dnes traja rečníci hovorili o tom, čo by na budúcnosť malo byť povinnosťou ministerstva učby. Ján Hévizy skoro dve hodiny rečnil o detinských školách, o ľudovej škole, a o sjednotených stredných školách, ale bohužiaľ prázdnej snemovni.

Po ňom hovoril Albert Berzeviczy, bývalý to štátny tajomník, dokazujúc potrebu, aby sa tretia vysoká

škola postavila, a aby štát prevzal výchovu kňazov. V jeho reči zaujímavé je to, že s dvoma rečníkmi vládnej strany, totiž s Augustinom Pulszkym a Gejzom Pappom sa protivil a iné stanovisko zastával. Medzi iným Albert Berzeviczy i to požadoval, aby sa učbárska stolica každému náboženstvu postavila, z čeho vysvitá nad slnko jasnejšie, že bývalý štátny tajomník v ministerstve učby ani jedno náboženstvo nepokladá za pravdivé, ale len za nejaké bájky. Za ním rečnil Bohdan Batthányi, stále štipál ministra učby, a posmechy robil z jeho obrátenia sa, od kedy ostal ministrom.

Ešte bol naznačený jako rečník Koloman Thaly, ale ponevác už bolo $\frac{3}{4}$ na druhú hodinu odpoľudná, preto sám prosil, aby svoju reč v budúcnom zasadnutí môhol držať, čo mu snemovňa i povolila.

Utvorenie ľudovej strany.

Plnosť času už prišla.

Ľudová strana už jesto a jako ústrojný celok ako vtelená zastupiteľkyňa vážnych myšlienok požaduje si miesto v snemovni. Základom, na ktorom zakladá svoju požiadavku je to, že už od dávna zaujíma miesto v srdciach millionov ľudu.

Raduj sa tedy, ty dobrý ubohý ľudu, lebo sa už blížia dni tvojho vykúpenia, keď ťažké jarmo diabelského liberalisma konečne budeš môcť shodiť a tvoje svedomie oslobodí sa od pút.

Svitá zora lepších časov!

A aby jasný deň čím skôr zavítal, jedine od teba závisi.

Jestli sa pod chvejúcu už zástavu ľudovej strany všade postavíš, skaly hrozných bremen, ktoré ťa už zadlaví hrozia, svalia sa s tvojho srdca.

Neváhaj tedy, nemeškaj, nedaj sa uspokojiť prázdnotami mydlovým bublinam podobnými, alebo pomýliť, lež postav sa pod zástavu tej strany, ktorá tvojou vlastnou stranou sa nazýva, zástavu ktorejžto tvoje meno ozdobuje.

Uhorskí obyvatelia, veľkí i malí, páni i chudobní! podte pod zástavu ľudovej strany.

V pondelok.

V pondelok na 10. hodinu predpoludním boli vonkajšie a hlavnomestské katolícké predné osobnosti povolané ku porade v záležitosti ľudovej strany do palácu grófa Mikulaša Morica *Eszterházyho*.

Vznešený gróf s prívetivou srdečnosťou, ktorá je známkou uhorských domácich pánov, prijal svojich hostov, ktorí už o tri štvrté na desať v hustých húfoch prichádzali. Za miesto porady slúžila veľká sieň palácu bielym mramorom vyložená, ktorej vyšší koniec dlhý zelený stôl zaujal. Do tejto siene sa shromáždili povolaní hosti asi na štyri sto, z rozličných spoločenských tried. Boli tam veľmoži a roľníci, pravotári a lekári, kňazi, učители. Zastúpená bola každá stolica krajiny. Kraj hornieho vidieku práve tak poslal zastupiteľov, jako dolná zem. Medzi inými dostavili sa: grófi Ferdinand *Zichy*, Gejza *Apponyi*, Vladimír *Zichy*, Ján

Zichy, Anton *Cziráky*, Iván *Battyányi*, Ondrej *Csekonics*, Imrich *Hunyady*, knieža Livio *Odescalchy*, Stefan *Rakovszky* cis. kr. komorník, obľúbený to vodca horného kraja, Zoltán *Zmeškal*, tit. biskup *Holdházy*, gróf Augustin *Pongrácz* prepoš, gróf Gustáv *Majláth*. atď. Toto skvelé shromáždenie jednohlasne domáceho pána, jeho osvietenosť grófa Mikulaša Morica *Eszterházyho* poprosilo, aby prijal predsedníctvo a poradu aby viedol.

Hádka zvláštne vyvinula okolo dvoch predmetov:

Prvý bol, ako sa má tá strana nazývať. Niektorí meno *ľudovej strany* za nedostatočné pokladajú, rozličné prídavné mená navrhli, ktorými by meno strany treba bolo rozšíriť. Väčšina však bola tej mienky, že meno: **ľudová strana** je dostatočné. Toto slovo vyjadri cieľ, smer strany, je krátke a vhodné, ktoré každý môže porozumeť, a z ktoreho môže jasno vidieť i snahu boja za záujmy ľudu. Nikoho neuráža, nevytvoruje nikoho, dôveru tedy najskôr môže si zaslúžiť. Z tejto príčiny porada vyslovila, že meno strany zkrátka: **Ľudová strana** bude.

Na živšú hádku potom zavdala príležitosť tá otázka: či má vziať strana do svojho programu 67 rokový základ? O tomto predmete vyvinula sa ostrá hádka, na ktorej vzali účasť: Dr. Wildfauer (Špiš). Maršovszký statkár (Felcsut.) Dr. Major (Stolný Belohrad.) Dr. Hajdín. Dr. Hortoványi (Bpest). Prepoš Mamušich (Sabadka). Adalbert Dresser pravotár (Baja). Ján Molnár (Komárno). Štefan Rakovszky cis. k. komorník (Liptov.) Gróf Vladimír Zichy (Komárom Sz. Péter). Anton Mócsy spravca (Kaloča). Dr. Huszagh pravotár (Zenta). Peter Schlegel kanoník (Ráb). Jan Csernoch kanoník (Ostryhom). Gróf Gejza Apponyi (Högyész). Dr. Julo Csilagh (Budapest). Albert Barabás novinkár (Ráb).

Niektorí boli tej mienky, aby program ľudovej stránky ani sa nedotkol verejnoprávneho základu a v tomto ohľade, aby sa nič nestalo. Takto potom že priatelia verejnoprávneho základu môžu mať miesto v nej, ako i jeho nepriatelia. Štefan Rakovszky podotknul, že ponevác táto strana je ľudovou stránkou, treba je aby city a zásady ľudu vzala do povahy, pred tými že sa nemôže chladno zatvoríť; po dlhšej hádke Ferdinand Zichy praví, že vážna politická strana cez tak dôležitú verejnoprávnú otázku ako je vyrovnanie zo 67 roku nemôže preísť na denný poriadok, ale ani jej nesloboda, lebo by nebola uprimná a len by mámila obecenstvo. My musíme verejne vysloviť, že 67 ročný základ prijmem, alebo odvrhujem. Zo svojej strany odporúča, aby sme prijali, ponevác my nemôžeme ísť s tými páni, ktorí pod nápisom neodvislosti pracujú síce na vidieku, ale tu sú sluhovci vlády na klínce zavesiac zásady neodvislosti. Tých pánov nemôžeme objať do nášeho náručia. Pred nimi musíme zatvoríť dvere, lebo ináč i ľudová strana úver ztratí u obecenstva, keď obecenstvo vidí, že i oni páni majú miesto v ľudovej stránke, ktorých ľudu za to, že zanechali ich zástavu, opovrhuje a nenávidí.

Po tejto presvedčujúcej reči s veľkou väčšinou porada vyslovila že *ľudová strana 67 ročný základ do svojho programu prijíma!*

Potom na vyhotovenie programu jedon užší výbor vyslali, ktorého údami boli: gróf Jan Zichy, Štefan Rakovszky cis. kr. komorník, dr. Jozef Hortoványi, Karol Otoc-ka, dr. Hajdín a iní dvanásti.

Osvietený pán predseda v útorok na 10 hodinu predpoludním zas svolal povolaných, na pretras programu, po čom porada sa rozíšla.

V útorok.

Prebudili sme sa na veľký deň.

Oné smerné zásady sme mali pretriasať, podľa ktorých ľudová strana kráľovi, vlasti a ľudu sa usiluje slúžiť.

S klopujúcim srdcom sme sa ponáhľali pod krídla Eszterháзовského palácu, poslúchať program, ktorý vyslaný výbor ešte v pondelok odpoľudňá vypracoval.

Keď sa shromaždenie otvorilo predovšetkým potrebu jedného výboru v hlavnom meste ohlašoval predsedajúci gróf, medzi úlohy ktorého výboru by patrilo záležitosti ľudovej strany spravovať, starať sa o okresy, tú myšlienku po celej krajine rozširovať atď., stranivá tohoto celkom vypracovaný plán komárňanského opáta Jána Molnár, jestli porada za dobre uzná, prosí prečítať. Na žiadosť porady potom Ján Molnár opát prečítal vypracovaný návrh stranivá ustrojenia výboru.

Tento návrh praví, ako treba o okresoch riadne knihy viesť, ktoré o všetkom orientujú zrkadlo okresov tvoria. Podľa tohoto zaujímavého návrhu ľudová strana, ako dobre vystrojené vojsko vždy bude vystrojená, o bojišti a polohe nepriateľa vždy bude iste upovedomená, čo víťazstvo samosebou sa rozumie obľahčí.

Zapotreby je, aby stránka mala miestnosť a sústrednú písáreň, ktorú predsedajúci gróf na pracovité a energické ruky komárňanského opáta Jána Molnár žiadal by sveril. Hlasité oduševnenie nasledovalo tieto slová, na dôkaz toho, s jakým uspokojením porada toto prijímá, keď táto dôležitá záležitosť sa do ruky opáta Molnára dostane.

Opát Molnár zaďakujúc za všôbecnú dôveru, prisľúbil, že sa bude usilovať vyzískať si dovolenie od jeho eminencie kniežaťa primáša, aby sa dočasne môhol zo svojej fary odstrániť a záležitostám strany slúžiť.

Potom pretrásali program.

Program skrze výbor vypracovaný z bodu na bod tvoril predmet rozhovoru. Tu i tam nečo sa premenilo a asi po dvoch hodinách ľudová strana sa objasnila, úplne hotový jej program bol utvorený.

Keď už program bol prijatý osvietenosť jeho pán gróf poďakoval sa porade, že sa dostavila a prosil požehnanie na to veľké dielo, základy ktorého sme založili.

Na to Stefan Rakovszky cis. kr. komorník zaďakoval pánu grófovi za jeho sa ustavenie v mene porady. Múdre mu a miernemu vodcovstvu môžeme sa poďakovať, že všelikému nedorozumeniu sa vyhlo a najkrásnejšom súhlase môžeme dokonať naše porady a s takým dojemom môžeme opustiť hlavné mesto, ktorý je už polovičným podarením. (schválenie.)

Ten včul už úplne ustanovený a prijatý program tu podávame ľudu, čítaj ho s pozornosťou, vručnosťou, ako svätú vec, ktorá je povolaná k ochrane tvojich záujmov.

Program ľudovej strany.

Východný punkt nášho ustrojenia je to, že sa vytvorila jedna politická strana, ktorá si vystrčila za cieľ, že kresťanský ráz nášho spoločenstva zachová a v našej vlasti tie urážky na kat. cirkvi a vôbec na kresťanstve urobené zahojí, pod ochranu vezme hospodárske a politické záujmy národa a ľudu.

Na tomto všôbecnom základe tedy každého veriaceho Kresťana na ochranu vzájomných a srovnateľných záujmov prijímá.

Ľudová strana ako samostatná politická strana na základe uhorského verejného práva a 1867 vyrovnania doplnujúcu časť toho že práva tvoriaceho povstanú, jej program je nasledovný:

1. Požadujeme premenu zákonov o povinnom civilnom manželstve a štátných matrikách.

2. Bojovať budeme proti takým rozkazom a zákonným návrhom ktoré sa duchu kresťanskému protivia alebo nebezpečenstvu vystavujú pokojnú svornosť, ktorá sa má v záujme krajiny uviesť naspák medzi zákonite prijaté cirkvi.

Práva cirkvi a ích slobodu máme v úcte a zachovať ju žiadame, ale vzájomne požadujeme práva katolíckej cirkvi patriace a jej slobodu.

3. Požadujeme katolícku samospravu (autonomiu) a následkom tejto, aby vydané boly katolíckezáklady a základiny.

4. Budeme brániť učebnú slobodu, ktorá je katolíckezákladu práve tak jako aj iným cirkvám zákonmi poistaná a požadujeme, aby táže bola rozprestrená na každý stupeň vyučovania.

5. Uhorsko predovšetkým súc roľníckym štátom, požadujeme, aby sa do povahy braly záujmy hospodárskeho obecnstva, hlavne malých hospodárov v mýtnej a obchodnej politike a ohľadom pálenkovej dane.

6. Požadujeme, aby sa porobily všetky tie zákonné poriadky, ktoré poistujú výživu a rozmáhanie sa roľníckemu ľudu vo vlasti.

7. Požadujeme, aby uverkovým požiadavkám malých gazdov a malých remeseľníkov cestou spolkových a iných primeraných ústavov ktoré sa i štátnou podporou majú postaviť, zadosť učineno bolo. Dále napomáhať budeme všelikú takú snahu, ktorá má za cieľ, aby hospodárske a remeseľníckezákladu priaznivejšu cenu obdržaly.

8. Požadujeme, aby spravodlivejšia daňová sústava bola utvorená; aby zákonom ustanovená bola majetková najmenšosť, od dane oslobodená a pomerom naším primeraná; a požadujeme, aby banková daň bola zavedená.

9. Požadujeme, aby sprava dane bola jednoduchejšia, zvláštne aby táto sprava takým spôsobom bola usporiadaná, aby každý poplatník ju môhol porozumeť a vo vlastnom záujme a ju dostatočne môhol kontrolovať.

10. Naša strana malého remeseľníka a robotníka v závode s veľkým priemyslom a kapitálom požaduje skrze štát účastným učiniť patričnej ochrany.

11. Požadujeme, aby pomer medzi robotníkom a tým, ktorý robotu dáva, bol upravený, a zvláštne aby rodinné, mravné a zdravotné záujmy robotníka boli chránené, aby poistenia robotníkov vo väčšej miere boli rozšírené. Konečne požadujeme, aby zákon o prestáaní práce v nedeľu bol prísnejší.

12. Ohľadom usporiadania verejnej spravy ľudová strana vtedy rozvíja svoje stanovisko, keď vláda návrhy o tejto veci predloží; ale už včul požadujeme, aby sprava bola zlepšená a sme proti všetkému takému smeru, ktorý by spoluúčinkovanie občanov chcel vytvoriť a všemohúcnosť štátu ešte zväčšiť.

13. Naša strana žiada si naproti národnostám s úplnou zdvorilosťou sa držať a ich požiadavky, nakoľko sa s jednotou uhorského štátu a jeho národným rázom môžu srovnáť, do povahy vezme a im spravodlivo a slušne zadosť učiní.

14. Požadujeme, aby neporiadky pri voľbách prestaly a verifikácia primeranejšie bola upravená.

Vieme, že ocenenie, rozdelenie volebných okresov a i sama voľba v mnohých ohľadoch zadosť nečiní a poskytuje príležitosť na mnohé neporiadky. Budeme žiadať, aby i tieto upravené boli.

Či si porozumel, dobrý ľudu, tie zásady, podľa ktorých blaženosť tvoju, tvoj hmotný blahobyť a tvoje náboženstvo, tento drahý poklad tvojej duše ľudová strana, bude pestovať.

Ejhľa na zástavu tých zásad máš prisahať a od týchto čias za tieto sa máš oduševniť.

Nedaj sa viacej zväbiť od zástavy ľudovej strany.

Takou ma ti byť, ako vojakovi je zástava pluku, pod ktorou bojuje, jesti je zapotreby, krv vylieva a život obetuje.

Bojuj, vylievaj tvoju krv, obetuj tvoj život za tieto zásady, za túto zástavu, ale nebuď nikdy ničemným zradcom.

My dôverujeme ľudu — veď má rozum, len nebude inú stranu podporovať, jako svoju, — dôverujeme ľudu, tedy dôverujeme i *ľudovej stránke*.

Ty ale veľký Bože, prameň sily a moci, daj tvoje požehnanie *na ľudovú stranu*, ktorá si za cieľ ochranu tvojich práv a obranu tvojho ľudu vystrčila, aby účinkovať mohla tebe na radosť a na užitok tvojmu ľudu!

**Nech žije, nech žije, večne nech žije
ľudová stránka!!**

Čo robia v Trenčíne.

Veľactený pán Redaktor! Srdečne ich prosím, keďby týmto mojím pár riadkom nechali kuštek placu v našich obľúbených novinkách, ktoré nám začínajú

k srdcu prirastať, oči otvárať, a ducha hrdinského do nás vlievať.

Trasúcou rukou sa opovažujem napísať týchto pár riadkov, aby im môhol na hore uvedenú otázku v krátkosti zodpovedať.

Nuž prenasledujú katolíkov a zvláštne našich predstavených, ako sú richtári a podrichtári a to nie v jednej obci, lež až ve troch. Preto že sme nevtizovali pri voľbe stoličného výboru, na pána švagra nášho pána hlavného služného, lež na nášeho duchovného Otca. — Smutno nám to bolo keď sme dostali 11 číslo minulého ročníka, a čítali sme so slzami v očiach že ti bezbožné zákony sú už potvrdené a s tým naša Cirkev potupená. Ale smutnej nám to padá včul, že vedľa našich zákonov, by sme mohli pomalučky naše práva vydobudnúť, že nás preto idú prenasledovať. Vtedy nech zničia aj voľby a nech si vymenujú koho chcejú, keď si nesmieme dľa srdca voliť. Keď chcejú aby sme k luteránovi väčšiu dôveru mali, ako k tomu ktorý nás pravdami večnými pase. A tohoto nášeho duchovného pastiera za to, že bol verný k svojemu stado, že sa nedal odhovoríť skrze našich pánov, a že sa opovážil proti tejto nespravodlivosti páhajúcej list písať a pána hlavného služného na otázku fahať, prečo sa opovažuje richtárov pohadzovať z úradu a prečo sa už s týmto vyhráždal v krčme pri voľbe? za to je pred súd kriminálny fahaný, že urazil pána hlavného služného s tým na cti 10. januára sme boli i za svedkov volaní, nuž nevieme, ako sa to dokončí. Či budú biť pastiera, aby sa stado rozprchlo?

Páni richtári a podrichtári museli podpísať sa že sa zriekajú služby — lebo pán hlavný služný nechce s takými predstavenými účinkovať, ktorí neplnia jeho vôľu. Ačkoľvek sa nemôhlo dokázať na nich, že búrili proti náboženstvu pri tej hore spomenutej voľbe. Lebo keď inšie nevedeli vymysleť, podchiteli ich, žeby boli povedali: „luteranov, židaka si nevoľte tu máte katolícké cedulky!“ — No takúto hlúposť, trebárs sme len sedliaci povedať sme nemôhli. Nuž ale museli najst nejakú zádrapku.

Voľbu nám zničili, lebo pán predseda, dal sa nahovoríť skrze pánov aby išiel obedovať. A preto bude nová voľba 4-ho februára.

My si tak myslíme, keď náš pán kandidát, bol tak statečný, že nás nepredal, i my musíme tiež preukázať, že sme stateční, že na toho, ktorému sme už raz slovo dali, znovu hlasovať budeme: a za žiadne sľuby predsať sa nedáme.

Mimo týchto pár riadkov, ktoré označujú naše smutné položenie, opovažujem sa ich prosit veľactený pán Redaktor! keďby nám odporúčali nejaké knižky načítanie, aby sme sa mohli silnejšie vo viere cvičiť, lenže nejaké lacné, lebo chudobný človek som, ale rád náboženské spisy čítam. Pri mojích prácach mozoľnatých, to je moje potešenie, keď môžem chytiť nejakú knižku do ruky. A preto oddaný som natoľko k Bohu, že volím radnej umreť, nežli sa Ježiša Krista a Panny Marie spustiť; ktorým som sa oddal až do smrti verne slúžim. Lebo keď sa On náš Spasiteľ vedel za nás, za našu blaženosť vedel obetovať, tak sa aj my katolíci verní a spravodliví zaňho a za jeho vieru zaujať máme. Preto do poslednej kvapky krvi musíme za naše práva bojovať. V čom nech nás podporuje, oduševňuje sám Kristus Ježiš!

Abyste ale tým stálejší boli v našich predsevzatiach v našich novinkách: »Kresťanovi,« mimo tejto politiky — nemôhli by nám nejaké príklady povzbudzujúce podávať. Aby pri smutných udalostach, i niečo

dušu potešujúceho čítať mohli?! S úctou a vrelou po-
vďačnosťou som jejích ponižený sluha

V Soblahove na deň najsladšieho mena Ježiš 1895.
horliteľ G. P.

Spolu oznamujem že si zariďujeme ako tu v
Soblahove tak i v Mnichovej-Lehote gazdovský spolek.
Tu nás už má byť 112 zapísaných a v Lehote 60.

Mláďatka.

V skvelom tróne sedí tyran,
Divý hnev mu z očí zúri.
Sto myšlienok šibe dušou,
Desné strachu mece chmúry.

Na pohovkách zákonníci
Pohlbení v knihách písma,
Vykladajú múdrym slovom,
Čo litera svetí prisna.

V Betleheme Dávidovom
Majú vzniknúť neba blesky,
Tam sa zrodí hviezda krásna,
Sľúbený kráľ izraelský.

„Mne náleží berla Júdy,
Mne koruny sláva celá!
Niet mocnára, čob' ma zničil,
Ja panovník Izraela!“

Hrdo vetí zlý Heródes,
Krdľu sluhov rozkaz rekne:
V krvi kúpať nemluvniatka,
Útlych chlapcov údy pekné.

Dúri lapaj sťa pes besno,
Ozbrojený pikou, mečmi.
Vzdych za vzdychom letí horou
Uchovaj nás Bože večný!

Trieli hajduch, kat surový,
Kyjom tlčie okno, dvere.
Ozem praští muža, ženu,
Drahé dieťa dlávi, pere.

Kradmo kráča ku chalúpke,
Kde anjelič čičká sladko.
Sťa krahúľ sa vrhne v korist
A hrdúsi neviniatko.

Oborí sa na schovánku,
Matke skočí do náručia...
Vrah za vrahom cvála, liece,
Milých synkov seču, mučia.

Plač, žiaľ, nárek v horách-dolách,
Krč po kostách pára, láme.
V krvi pláva celý Bellem,
Srdco kvíli, puká v Ráme.

Srdco kvíli, puká bôlom,
Len Heródes chichotá sa.
Zahlomaždil kráľa isto,
Jeho je trón, berly krása.

Utiš radosť zlostný tyran,
Niet pozitku z hnusnej vraždy!
Krista si chcel ztryzniť, zkantriť,
Krista pravda žije navždy.

Dhomir Polský.

Chinské komédie.

(Z poznámiek jedného cestovateľa).

I.

Učenec a tulák.

Na tom najvzdialenejšom východe, náš európejský cestovateľ postojí v Pekingu pred jedným knižným výkladom. Nezadlho pripojí sa k nemu Fix-Fax znamenitý to učenec v Pekingu.

Nízky, trochu hrbatý to muž, ktorý si hrb zaiste pri písacom stole nadobudol skvelým pohľadom patrí na cudzinca cez veľiké okrúhle okuliare, na znak toho, že je nečo tu radostného preňho. Za krátky čas sem a tam sa moce, jakoby nevedel, ako má započat hovoriť, až konečne započne takto:

— Či sú to neni umelecké knihy?

— Čo sa ich väzby týka sú dosť krásne. Obsah ich však neznám, — odpovedal náš cestovateľ.

— Či sa môže nachádzať človek, ktorý by nebol očul o Fix-Faxovi?

— Pôvodcovia kníh, je pravda, želajú si, aby ich každý človek znal; avšak ver mi, mnoho je učencov poľutovania hodných, ktorí svoje diela len sami čítajú. Veď za našich časov Iudia sú takí jako kuratá, sotva že sa z vajca vyklujú, už započínajú hrabať. A ver máme aj inú prácu, nie len čítať.

— Veru áno, len že Fix-Fax je jedine jedon na svete!

— I to si myslí o sebe každý učenec. A už by si veru môhol vedieť, jako učenec, že nič neni nového pod slnkom. Čo ty vymyslíš, na tom si pred tisícimi rokmi, kto zná, koľkí Iudia hlavu lámali! Idz ku pastierom, ich piesne o najcitlivejšej láske znejú a starý voják, ktorý iné ani nerobil, jako že mečom zvíjal za vlasť v ohni, v nebezpečenstve, výrokmi umierajúcich tak zmudrel, že keď by si ty vypísal všetko černidlo v Pekingu, predsa by si nemôhol nečo múdrejšieho vynáleznuť, lebo jeho veda je »život« a »smrť.« Jestli

že ale chceš byť politik, započni sa učiť politiku od šustra, ktorý pláta črievice, a nie od ministerského predsedu. Starosti o výživu diktujú spravodlivú politiku; v aksamietovom stolci zhniješ. Tam prinajviac sa prebudíš vtedy, keď ťa tvôj sluha volá jesť! Jestli že sa ale chceš vyznačiť v počtovej vede, rozlušť mi, že dvakrát dva prečo není štyri? prečo je tri alebo päť?

— Čo ty si matematiker? — pýta sa Fix-Fax — keď ani tú najzákladnejšiu pravdu neznáš?

— Zním, a keď chceš i prisahám ti na to, že dvakrát dva nikdy nebolo štyri, ale len tri alebo päť!

— Ty, jestli že mi toto tajemstvo prezradíš — riekol Fix-Fax, — dám ti jednu námornú loď naloženú s kukuričnou múkou, čo včul draho môžeš predať, je lebo všade hlad. Já som hu zdedil od môjho testu.

— Poznať, že si sa bohato oženil, — riekol europčan, — múdro; — veď včulajšie časy veda bez peňazí je väčšia chudoba než nevedomosť! Ale ďakujem ti za tvoju veľkodušnosť, ponač to není tajemstvom, to zná každé dieťa na ulici.

— A ja ju neznám?!

— A či toto dvakrát dva patrí ku múdrosti života?

— No a jako! Či znáš prečo?

— Nuž prečo?

— Lebo vidíš, to je tak v praktičnom živote, že chudobný za dvakrát dva dostane tri, kdežto boháč za dvakrát dva dostane päť.

— Ty! — riekol Fix-Fax — či by si nevstúpil do našej akademie?

— Čo myslíš? Pre takúto základnú pravdu vysocajú človeka z každej akademie. Avšak poviem ti ešte jednu takúto pravdu. V čom záleží veda? — pokračoval ten vtípný cestovateľ.

— Nuž v znalostiach!

— Nie! V tom, aby si uhádol, čo je ľudom po chuti, aby strovíli tú tlačenu tvoju farbu na hácky namazanú; to je veda!

— No a veru moje knihy neveľmi jedia — žaloval sa Fix-Fax — najviac snáď myši.

— Nechaj tie ubožiatka — tešil ho ten europčan, nech i ony žijú.

— A keď by si vedel, o čom hovoria tie diela?

— O čom?

— O striezlivosti, o skrovnosti, o chudobe, o seba zapreniu, o česti a o obetovaní seba samého...

— Týmto bol by som dal jedon nápis: »O biede.«

— Prečo »o biede?«

— Veď biední pri týchto umrú od hladu! A ty si i tieto knihy dal skvostne zaviazať? Iné by som ti odporúčal, jestli že dovolíš. Nekáž chudobným o čnosťach, ale káž mocným, aby dali spôsob ku čnosťam.

Učenec ani slova nereknúc kýval plecami, potom zlobiac sa odišol. Jedon otrhaný mladý človek — tak zneje list cestovateľa — postál za nami a slyšiac posledné moje slová, so smiechom hľadel na ďalej ponáhajúceho sa Fix-Faxa.

— Kto si ty? — oslovil cestovateľ toho od hlavy až do päty odrthaného mladíka.

— Vandrovny komediant, pane — odpovedal nie bez všetkej hanby, s haneblivým úsmechom, chudými perami sotva súc v stave zakryť veľké zuby.

— Nemôhol si si najst poctivejšie remeslo?

— Hľadal som ja pane poctivé remeslo, ale k tomu není zapotreby poctivosti, ale protekcia alebo peniaze. Ja ani jedno ani druhé nemám.

— Na čo by si bol súcí?

— Na všetko, pane! Zním ja zrebe hryzť; ale k tomu sa nedostanem; znám leznúť, ale len po žrdke, k rebríku šťastia som sa ešte nedostal; znám i kolesá lámať, zvláštne keď ma trochu posotia, v čom často mám účasť. Zním i kresliť, a tak verne nakreslím mojích ľudí, že obyčajne sa pre to nahnevajú. Hľadal som úrad, ale ma vyhnali: že jako sa len opovážim na nečo takého myseľ, keď oni len dobre odporúčaných ľudí prijímajú. Vyšol za mnou jedon soschnutý stavec a riekol: že oni len na to sa opierajú, čo kto dokonal, nie ale na znalosti, a ver títo sú častokrát chatrnejší nežli nosičia batohov; ale oni dokončili jako páni menovite svoj majatok, tedy ani nepracujú, lebo sú páni. Prácu my konáme, ktorí sme sa len pracovať učili. Za našu však prácu ani len chleba nedostávame. Buď radnej drevorubačom.

— Pane, takieto sú chinské pomery. V Amerike práca má svoju časť. Tam sa pýtajú: čo chceš robiť? čoho si schopný? V takomto štáte je dobrý život, jesto budúcnosť! U nás pozrú ti na vrkoč, pozrú ti na životopis, a jestli že má pekný vrkoč, tým je šťastlivejší. Takto som sa stal vandrovny komediantom; zrebe žujem, kolesá lámam a čuridlá kreslím na jarmoky. Týmto sa živím i sám i moju rodinu!

— Včul tu bývaš v Pekingu?

— Dnes sme prišli, lebo sme očuli, že tu zajtra veľká slávnosť bude: jedneho nového vladára uvedú do úradu.

— Preto sa tu shromaždilo tak mnoho jarmočného ľudu, zverince, hadoví čarodejníci, tanečníci na povrazoch a iní? Nuž, pozri, jaký to krásny huf tu na námestí. — Jako ťa volajú? Pýtal som sa toho žuvača zrebí, pokým moje oči na jednom istom bode špehovaly.

— Ja sa volám Vi-Si-Ha-Si dal mi za odpoveď.

— Ty si Vi-Si-Ha-Si, pozri tamto. Tak sa mi zdá, že tam je veľký zmätok.

— Áno pane! Pozrime, čo je to tam!

Išli sme tam. Jedon komediant s opicami bedákal, že mu tá najmilejšia, najobratnejšia, tá najmúdrejšia opica, jedon orangutang zdochol. Naraz som nečo pomyslel.

— Predaj mi tú opicu.

— Tú zdochnutú? — pýtal sa komediant.

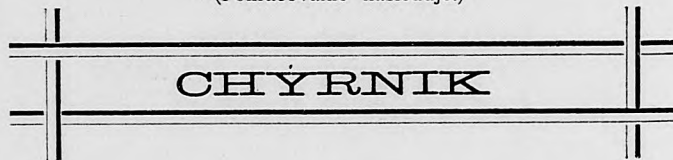
— Áno.

— Čo mi dáš za ňu?

— Aby si hu viacej neoplakával, dám ti za ňu sto zlatých.

Kožu sme vzali na moje bydlu.

(Pokračovanie nasleduje.)

— **Kráľ v Cap Sv. Martine.** Podľa telegramu z Mentony v tých francúzskych kúpeľoch porobili už poriadky na prijatie nášeho kráľa. Pre kráľa v Predhori Svätého Martina v hostinci tie isté miestnosti pristrojili, kde minulého roku býval. Spolu z Parizu dva telegrafiční úradníci prídu na službu kráľovi; a Predhorie Sv. Martina bezprostredne spojá s telegrafičným úradom v Mentone. Ešte není isto, či i *Maria Valéria* príde na návštevu svojej najjasnejšej matky; ale na návštevu anglickej kráľovnej *Viktorie* iste rátajú. Anglická kráľovná z *Cimiezu od Nizzy* prejde, prv ju však navštívi, kráľ *Františ Jozef*.

— **Rodina nemeckého cisára v Abbazii.** Z Berlínu sa telegrafuje že rodina cisára Viléma i toho roku viacej týždňov bude tráviť v Abbazii. Pre cisársku rodinu v Abbazii už i vyhľadali bydlu a cisárovná so svojimi deťmi v marci tam príde.

— **Cesta srbského kráľa.** Alexander srbský kráľ 26-ho januára pohol sa z Belgrádu do Biaroice ku svojej matke. Proklamáciu, s ktorou po čas svojej neprítomnosti kráľ splňomocňuje ministerstvo s vladením, 26-ho januára vyhlásili. Srbský kráľ cestuje inkognito cez Budapešť a Viedeň.

— **Ruský cár učencom a spisovateľom.** Z Petrohradu oznamuje telegram: cár jedným úkazom nariadil, aby sa zo štátnej pokladnice každoročne vyplátilo núdznym učencom, spisovateľom a publicistom, z čiastky ako jednotlivá pomoc, z čiastky jakožto pensia až do smrti. Minister učby, minister finansov a predseda vedeckej akademie boli poverení, aby pravidlá podporovania ustanovili.

— **Deéra predsedu.** Najstaršia dcéra francúzskeho predsedu Felixa Faura sa vydáva. Úradne už vyhlásili jej zasnúbenie sa s vyslancom Deschanelom.

— **Knieža-primas kaplánom.** Z Ostrihomu píše, že knieža-primas Vaszary daroval 5000 zl. na podporu menej dôchodku majúcich kaplánov ostrihomskej diecesy.

— **Ku levočskej voľbe.** Voličia obce Kolčó v Špisi po čas voľby nijako nedali sa podkúpiť; ba i v deň voľby nič nechceli prijať, ani len vozné, reknúc, že oni nehlasovali za peniaze, ale z presvedčenia. Nech žijú! Takýchto hodných a statočných voličov potrebuje krajina a požaduje dobro ľudu!

— **Baron Dezider Bánffy a viedenská polícia.** Pred štyrmi rokmi barónovi Bánffymu by sa nebolo ani nesnívalo, že po viedenských uliciach bude môcť slobodne chodiť, ba že bude povolaný i na obed ku rakúskym ministrom. Vtedy Bánffy bol nadžupanom v besterce-nasodskej stolici, ktorá hraničí s Bukovinou a jako vládny komisár účinkoval pri usporiadaní hranice medzi Sedmohradskom a Bukovinou. Pri tejto príležitosti Bánffy z jednej hranice rakúskych úradníkov a majitelské znaky násilnou mocou dal odstrániť. Preto v úradných novinách vo Viedni vyšol jedon obežník, v ktorom Bánffy bol dôkladne opísaný, a rakúskym vrchnostám bolo prísne naloženo, že kdekoľvek môžu zdrapiť Bánffyh, aby ho chytili, lebo že proti úradným nástrojom bol násilný. Bánffy dobre vedel, že rakúska polícia v takýchto veciach nezná žartu, preto chránil sa, ani blízko rakúskej hranice nešiel. Jako sa zdá, od tých čias mu už odpustili. Aspoň nič neočuf, že by sa mu bolo nečo stalo.

— **Šialená v kostole.** 29-ho januára ako sa z Viedne oznamuje — v Sväto-Štefánskom kostole jedna ženská, ktorá sa už od jedného času nápadne držala, so sviecou v ruke zapálila si vlasy. Oheň zahasili a šialenú ženskú vyvedli von z kostola.

— **Opovázlivosť proti jednej fare.** V Ači v belohradskej stolici, minulú sobotu v noci neznámy zlozinec strelil cez okno do farského bydlu. Vystrel na šťastie nikoho netrafil. V ten istý čas krvou zamazali steny na škole a domy tých údov školskej stolice, ktorí pri poslednej voľbe na učiteľa boli proti Františovi Rozenbachovi. Ludvík Erős administrátor oznámil ten pád vrchnosti; včul hľadajú toho opovázlivca.

— **Ortel na smrť.** Súdna stolica v Sátoralja-ujheli onehdy pojednávala o trestnej pravote Jána Benedeka, robotníka to na železnici, ktorý svojho priateľa Andreja Szabó, holičoveho tovaryša zavraždil a olúpil. Zločinec skrušene všetko vyznal. Kr. pravotár Jozef Hlavatý,

ktorý zastával obžalobnú vrchnosť, prosil, aby na smrť odsúdila toho vrahu. V reči svojej, ktorá poldruhej hodiny trvala, javil sa zvláštny pravotný vtíp a hlavne oná časť vzbudila všoebecnú pozornosť, v ktorej dokazoval rozvážený úmysel so základnou vedou Súd zločinca odsúdil na šibenicu.

— **Za darmo cestoval.** V Temešvári 25-ho januára rano chytili jedného ševčovského učňa, 13 ročného, menom Morica Friedmann, ktorý od Karanšebeša až do Temešvára na jednom pufferi budapešťánskeho rýchlovlaku jezdiac cestoval. Ten podujímavý učeň utiekol od svojho gazdu v Karanšebeši, a ačkofvek zo stránky cestujúceho obecnstva jeho hrdinské cestovanie, ktoré by i jakémukoľvek husárovi na chválu slúžilo, slušno bolo uznané, u konduktora vlaku a u polície nenašol milosti.

— **Zrucané mesto.** V Persii v Asii blízko Teheranu hlavného to mesta 17-ho januára toho roku bolo tak veľké zemetrasenie, že jedno mesto docela zničilo. O zemetrasení včul obširnejšie píše: že za 3 minúty zrútilo mesto Kuchán. Mešita, rozličné kúpele a verejné budovy 600 ľudí pochovaly pod seba. Už tri dni sú, že tam je veľká bieda, ani vody, ani pokrmu není. Zemetrasenie sa porád opakuje. Z mesta Askaby prišli ruskí lekári do Kuhánu.

— **Vražda v Gyeró-Monostori.** Karola Szigethyho statkára to v Gyeró-Monostori a jeho gazdinú Katarínu Timár vloni zavraždili a olúpili. Vraždu spáchalo päť rumuňov, ktorých potom nezadlho chytili a súdu oddali. Súdna stolica v Koložvári odsúdila hlavného hriešnika Onuca Fodora na smrť, Vonuca Gyerleho do žalára až do smrti, Simona Markusa a Abraháma Hurbuja ale každého na 15 rokov do žalára. Kr. tabuľa v Koložvári potvrdila ten súd, kr. kúria ale, ktorá po tieto dni sa zaoberala s týmto pádom, len Onuca Fodora odsúdila do žalára až do smrti.

— **Zkaza jednej svietácej lode.** Z Londýnu sa telegrafuje, že jedna svietáca štátna loď, ktorá bola naložená pušným prachom a guľami, 25-ho januára v noci pri ústi Temže vyletela do povetria. Mužstvo lode pozostávalo zo štyroch mužov a z jedného chlapca a posávad týchto nenašli. Všetci utratili život. Škoda ob-sahuje viac tisíc funtov šterlingov.

— **Divadlo v žalúdku zeme.** V Elgotte v Igná-covej bani, jako oznamujú z Moravskej Ostravy jedon baník menom Kurka zastrelil banického majstra Steyera, a potom na seba strelil. Ten banický majster predtým úradoval v Karolininej bani, ale ponač nemilosrdno zachádzal s baníkmi, odtiaľ sa dostal preč; pravdepodobne je, že Kurku pomstva povzbudila k tomu krvavému skutku. Ten banický majster je na smrť ranený, kdežto vrahovi skoro nič nechýbá.

— **Štiavnický poklad.** Pred niekoľko týždni bolo oznámeno, že v Štiavnici, kde už od niekoľko rokov sotva našli zlata a striebra, prišli baníci na takú žilu, ktorá sa veľmi bohatou ukazuje. Skumania osvedčily nádeje baníkov. Z tej novej žily bane menom Františa-Jozefovej, ktorá sa už vyčrpanou byť zdala, posávad asi pol miliónový poklad vydobili. Za niekoľko, mesiacov 2621-514 kgr. čistého striebra a 27-4103 kgr. čirého zlata zamenila štiavnická kr. huta na striebro v cene 57.912 zl. 34 kr. Podľa mienky baníkov tá zlatá a strieborná žila ťahá sa asi na 90 metrov a tak dôchodek z nej na viacej rokov je istý. Ten šťastlivý skumateľ, ktorý tú bohatú žilu našol, je banický úradník Alexander Sembratovič.

DOPIS.

Od Nitry dňa 25. január.

Vysoko ctený pán Redaktor!

Levočskej víťaznej voľbe tešíme sa i my tuhá okolo Nitry, nie len preto, že ona je prvým víťazstvom »ľudovej stránky«, ale nadovšetko preto, že ona tou nezlomnou neohrozenosťou tamejších statočných voličov dala skvelý príklad všetkým budúcim voľbám.

Tento dobrý príklad došiel všeobecne pochvalného uznania po všetkých kresťanských novinách, ba vyslanec Asbóth uznal ho s veľkou pochvalou už i na sneme. Rovne tak i nitriansky katolícky list „Szemle“ považuje ho za taký, čo je hoden byť nasledovaným aj inde, a zvláštne v Nitre. Je totižto vecou pravdepodobnou, že neza dlho bude v Nitre nová voľba na Latkoczyho, ktorý hlasoval na civilné párenie a za to má teraz dostať dobre-mastný úrad pri ministerstve, a keby ho dostal, bude sa museť podvoliť novej voľbe. Katolícky nitriansky list nechcejúc, aby bol znovu vyvolený človek, čo sa spreneveril viere, predstavuje krásny levočský príklad nitrianskym voličom a hovorí: »Ano, to isté je možné i u nás, potrebujeme len chcieť. Ľud levočského okresu je rovne taký, ako i náš volebný ľud: a on predsa v sídelnom stoličnom meste, a to stolice Csáky-ovskej, navzdory všetkému ohrážaniu vedel si vyvoliť vyslanca »ľudovej stránky.« Preto že sa pridržal svojho biskupa, že sa pridržal svojich prirodzených vodcov, a že sa pridržal svojho nad svoju chudobu vysoko vyčnievajúceho neodvysleho presvedčenia. A pred týmto ľudom ukláňa sa každý šľachetnejší človek v národe, preto že on za našich zubiedených časov dal dobrý príklad iným. Občania, pohliadnite na tento príklad: vy vodcovia ľudu pozrite na vašich levočských spolubratov, a my s dôverou rozvíjame pred vami zástavu »ľudovej stránky« ku budúcej voľbe. Zaujmite sa za ňu!

Taký je už i teraz význam levočskej voľby po krajine. Ba víťazstvo pri nej obsiahnuté rozplamenilo sriaďovanie »ľudovej stránky« i na druhých miestach. Tak včerajšie noviny donášajú chýry že táto stránka sriaďuje v Szegedíne a v Congráde a v Békési a v Kečkeméte a v Solnoku a v Blatnom sv. Mikuláši.

Tento obdiv levočskej voľby je preto taký všeobecný, že tenkrát keď sa táto voľba konala, nebola ľudová stránka ešte nikde tak dokonale usporiadaná, aby bola mohla mať nádej na víťazstvo oproti všetkému úradnímu násiliu. A vzdor tomu predsa zvíťazila, — zvíťazila tou samorostlou silou, uloženou v ľudu, a zvíťazila tou neohrozenou vernosťou ľudu oproti Bohu a oproti svojej viere, ktorá vernosť opohrdla všetkými svodami, všetkými peniazmi a s mučennickou odhodlanosťou nastavila ešte i prsia smrteľným bodákom.

A pre tento samorostlý, z najhlbších útrobov vyniknutý výraz náboženského zápalu a presvedčenia u nášho ľudu držím zapotrebné, aby sa posberaly dopodrobna všetky výjavy, ktoré sa okolo tejto voľby kupia. Len tak budeme vedieť, čo na náš ľud účinkuje

najhlbšie, čomu sa on protiví najostrejšie, ako je možno dostať sa mu k srdcu, čím je možno zaoceľiť jeho vôľu, pozdvihnúť jeho neohrozenosť, a statočnosť jeho urobiť nezlomnou.

O týchto prípravách ku levočskej voľbe nie len zo stránky kňazstva ale hlavne zo stránky ľudu nachádzam veľmi poučný a zaujímavý dopis v N. N-ách. Držím ho za hodný, aby bol uverejnený i v Kresťanovi, lebo spomína také vlastnosti u nášho ľudu, ktoré sú opravdivej úcty hodné. A chceme-li aby sa ľud rád a dôverne podvolil nášmu vodcovstvu, musíme nadovšetko zvať, ako sa on chováva tam, kde je zanechaný sám na seba a nachodí sa voči svojmu nepriateľu. To nám dá najlepší návod, ako máme jednať s ním. A ponevác takéto výjavy nachádzajú sa v dopise N. Novin, preto vám ho posielam k uverejneniu.

Už 16. decembra m. r. videl som v Levoči vyvesené zástavy s nápisom: Éljen dr. Zelenyák. Ale vyznám doprosta, že som neveril na víťazstvo tohto ináč umne vysokonadaného, no predsa len skromného a chudobného kňaza-professora. Neveril som na víťazstvo »ľudovej strany«, nie snáď preto, žeby som bol pochyboval o náboženskom smýšľaní nášho dobrého slovenského ľudu — lebo veď tento napriek nespravedlivému volebnému zákonu má rozhodnú väčšinu asi v 5. volebných okresoch spišských — ale jedine preto, že práve v okrese levočskom má značný vplyv rodina gr. Csákych a v samom meste i po niektorých dedinách bohatý Probstner, tuším švagor liberálneho kandidáta Príhradného. Okrem toho je Levoča centrum stolice s množstvom štátnych i stoličných úradníkov, učbárov na gymnásiume, reálkach, polgárkach atď., a všetko toto spojené so židmi a Nemcami, ako na povel, zastalo si proti novej »ľudovej strane«.

Ale stalo sa, čo som neveril, a dr. Zelenyák, bývalý žiak kláštorského gymnásia, doteraz profesor biblického štúdia v semeništi spišskom a redaktor »Szepesi Közlönyu« zvíťazil nad svojím protivníkom.

Ostatne je dr. Zelenyák dobrý rečník, schlagfertig, ako povedá Nemeč, a na sneme iste urobí česť svojmu volebnému okresu.

Zaujímavý bol sám príbeh voľby. V sňahovej chumelici prišli voličia z najoddialenejších obcí a vytrvali až do konca. Radosť a krása bola poďívať sa na našich statočných mešťanov a roľníkov, ako hrdo stáli tam na voľbišti v povedomí svojho práva a vzdorovali pokušiteľom, čo odvážili sa k ním s peniazmi, aby ich za judášky groš prilákali na protivnú stranu. Žandári hrozili »ľudovej strane« nie preto, žeby bola dráždila protivníkov alebo vyvolávala pračku, ale výlučne preto, že nemilosrdne odháňala od seba drzých kortešov. Týmto posledným darilo sa veľmi špatne, lebo voličia stáli ako múr pri svojich duchovných vodcoch, kňazoch, udržiujúcich všade železnú disciplínu, ktorú obdivovali všetci protivníci. Najhoršie vodilo sa židom, ktorí chceli voličov podkupovať. Nie jeden veru bol srdečne rád, keď zútekal bez buchátov. Židovského kníhkupca z Novej Vsi, ktorý z cudzieho okresu prišiel »na pomoc« liberálom i zatáral sa akosi medzi voličov »ľudovej strany«, vysankovali s výkrikami: »von so židom!«. Iný žid K. ponúkal jednomu voličovi 20 zl. Ten jednou rukou vzal peniaze, druhou chvatnul korteša za golier a kričal: »Hlopi, peňezi tu, ale i žid tu!« — Rozumie sa, že žid potom na prázdno neobišiel. Podobne i žid S. z Novej Vsi našiel, čo nehľadal, a zaprisahal sa vraj, že už nikdy viac nepôjde na voľbu. »Ľudová strana« stála na námestí pred

trafikou, katol. farou a kaviarňou, a tak bola prístupná kortešom, čo nepozorovano prichádzali bočnými uličkami. Žandarmeria miesto toho, žeby bránila prístup kortešom, hrozila nevinným voličom, ktorí ich odháňali a mierila na nich flintami. Jeden kňaz oslovil žandárov, aby nemierili na neho ani na ostatných voličov, lež aby sa najprv spýtali korteša-žida, čo tam hľadá, a aby sa hrozili tomuto; no žandári boli hluchí.

Úžasom naplnilo liberálov menovite duchovenstvo, ktoré v plnom počte k voľbe sa dostavilo. Ale darmo srdia sa impertinentní žurnalistickí lhári tam v pyšnom židovskom Jerusaleme na Dunaji a papufujú, že vraj kňazi fanatisovali ľud slovenský pod symbolom kríža. Veď nik lepšie nepoučoval ľud, čo je vlastne ten bohaprázdny liberalismus, ako sami liberálni korteši. Tu vám príklad. Do jednej obce neďaleko Spišského Podhradia prišli asi v polovici decembra min. roku dvaja páni, povolali do krčmy rychtára a ostatných občanov, rozdávali im cigary, hostili a napájali až do bieleho rána, rozprávali veľmi pekné veci o nových poriadkoch v krajine a medzi iným aj o civilnom manželstve. Toto posledné nie je vraj namerané proti cirkvi, ako to kňazi tárajú, ale je veľmi dobré a potrebné, lebo veď ho aj sám apoštolský kráľ potvrdil a schválil, a ten urobil to iste v porozumení s pápežom. Potom napomínali poslucháčov, aby na budúce nedržali s kňazmi a nevirili im, lebo že ich títo len klamú a do bludu zavedú. Občania vypočúvali mlčky takúto liberálnu mondóku z úst pánov „veľkomožných“, ale keď títo zavolali krčmára a chceli mu platiť za všetko, vstal rychtár a povedal: „Dzekujeme bars pekne, ale my tu pili ľem za svojo peneži“ — a pritom vytiahol z vrečka pugilár a zaplatil za seba i za ostatných občanov. Nato odišli páni „veľkomožní“ s dlhými nosmi a statoční občania — vyhľadali p. dr. Zelenyáka a prosili ho, aby pri nastávajúcej snemovej voľbe na každý prípad vystúpil ako kandidát, lebo že všetci len za neho hlasovať budú.

Ako veľmi zaujímala levočská voľba liberálne kruhy, vidno bolo i na tunajšej kráľ. pošte. Tam hemžilo sa neobyčajne mnoho židov, čo nemali inej práce, ako odosielať a prijímať telegramy dotyčne voľby. Na poludnie nebolo ešte žiadnej číselnej prevahy u „ľudovej strany“, lebo predpoludním hlasovali zväčša mestskí voličia z Levoče a Spišského Podhradia; no zato popoludní prihrnuli sa k volebnej urne, poľahky hlasovali naše slovenské a niektoré ruské dediny, a o krátky čas bolo nepochybné, kto zvíťazí.

Charakteristickým momentom pre liberálnu politiku gr. Albina Csákyho, o ktorej vládne orgány tak nestydaty vytrubovali do sveta, že s ňou súhlasí vraj i náš ľud slovenský, je aj to, že v samých Bijacovcach, kde spomenutý gróf má svoj kaštieľ, nebolo ani jednej duše, ktorá bola by hlasovala za liberálneho kandidáta. Et nunc, reges, intelligite!

Sama levočská voľba bola síce len nepatrnou predihrnou budúcich snemových volieb, a kto vie, či z budúceho volebného zápasu nevynde „ľudová strana“ ako víťaz všade, kde duchovenstvo chopí sa diela; no voľba táto ostane preda výmluvným signálom pre úprimných priateľov potlačenej pravdy, aby zo všetkých síl a ustavnou cestou zasadzovali sa o čím skoršie utvorenie takej väčšiny na sneme uhorskom, ktorá nebude sa slepó riadiť jalovými frásami pohanského liberalismu, ale bude mať i rozum i cit pre opravdivé blaho všetkých krajinských občanov.

Kisuca-Ujhely 15-ho januára 1895.

Velactená Redakcia!

Prosím týchto pár riadkov v našom „Krešťanovi“ čo obhajcovi pravdy uverejniť.

Myslím, že ľud najlepšie pozná svojich priateľov, svojich radcov a dobrodincov; a poznajúc takých, keď nie inším aspoň svojou dôverou a oddanosťou sa im odmeňuje. Že tomu je v skutku tak to dokázalo mestočko Kisuca-Ujhely, keď dňa 17-ho sept. 1894 vo výborovom zasadnutí jednohlasne uzavrelo, že za tie veľké zásluhy istého muža, ktoré si vydobyl za 35 rokov medzi mešťanstvom a okolitým ľudom, nie je v stave inším svoju povďačnosť, lásku a dôveru preukázať, jedine tým, keď ho do kruhu svojho ako mešťana prijmu.

Ctené obecenstvo bude zvedavé, kto je to ten muž? Je to náš milovaný a všetkej úcty hodný i s jeho vznešenou rodinou pán Robert Seide hl. hórdozorca bývajúci v Povine. Tomuto ctenému mužovi, ktorý si za cieľ života vytknul „chudobu podporovať“ oddalo mestočko slávnostným spôsobom čestný mešťanský diplom, tedy nie za to, že utlačoval nás a okolitých spolubratov, ale za to, že nám a vôbec každej jednotlivej osobe ako aj obciam svojou múdrou radou bez ziskuchtivosti za toľké roky, prispieval; následkom čoho ľud vidí v ňom otca svojho, jedným slovom on je miláček ľudu, a preto neviem, či by sa našiel jedon človek v okrese, — ktorý má srdce na pravom mieste — a asnaď nie zlosť divého tygra — ktorý by muža tohoto pre nejaký nečestný skutok napadnúť môhol.

Ale čo sa stalo? Náhodou mi prišlo do rúk 12-té číslo z roku 1894. »Pútnika sv. Vojtešského« v ktorom som čítal „že pán Robert Seide hórdozorca od obce Szkalité za vyprostredkovanie dovolenia od patričnej vrchnosti z urbarnej hory na reparáciu stavísk, dreva vyrúbať, požadoval vyše 300 zl. r. č.“ od obce Szkalité.

No aby som hlavou do múru nebuchnul a tak sám sa neurazil, ačkoľvek v srdci úplne presvedčený o nepravdivosti horvypísanej, práve v ten čas, keď ctení občania poctivej obci Szkalité dňa 28. dec. 1894 obecné shromaždenie vydržovali, aby som sa tedy dokonale o pravde presvedčil, sadnul som si pod kachle a toto som očul: Seide Robert čačánskeho okresu hórdozorca, na našu ústnu prosbu, pri inšich úradných záležitostiach do obce Szkalité prišiel, kde ho takmer sejdení všetci urbárnici požiadali, aby jak je možno nám vyprostredkoval dovolenie istý počet dreva na reparáciu stavísk, vyrúbať; pán Robert Seide s tou najväčšou ochotnosťou sa vyslovil, že jeho svatá povinnosť je chudobný ľud podporovať, dajúc radu v jakom smysle inštanciu (prosbopis) majú napísať, a kam ju poslať majú, za ktorú radu horemenovaný pán hórdozorca nič nepožadoval, a obec mu tiež nič nesľúbila.

Hneď mi prišla stará doba do umu pod tými kachlami, zakričal som „Veto!“ pane dopisovateľu Pútnika; Jako by sa to ľúbilo pánu dopisovateľovi pod menom počtár, keď by som mu ja tak verejne povedal, že je to podlá lož bezsvedomité osočovanie plného rázu známych a všôbecne ctených mužov napadnúť, iste si pomyslí ten pán počtár o sebe. Si tacuisses, philosophus mansisses! Budúcne jazyk za zuby Pane!

Principalis.

HOSPODÁRSTVO

(Pokračovanie z čísla 4).

Mestá a mestečká naše mali by si brať príklad z tohto, a zariadiť si opatrne spôsob sužítovania eenných výkalov ľudských. — Nebohý gróf G. Königsegg pri predaji svojho Ilavského kaštiela a susedného kláštora po Trinitároch (rehoľníkoch, čo vážňov nevinných vykupovali,) ktoré dve budovy prestrojiť dala vláda nemecká na štátne žaláre, hovorím: nebohý ten gróf vymienil si pri kúpe — predaji, aby jemu patrily výkaly od vážňov. Posmeškári hovorili tenkrát o grófovi: viete, čo zostalo z predáteho kaštiela a kláštora grófovi?... Nuž ho...! — Znal tenže gróf, čo opatrný hospodár — horár, že človečí hnoj načím si vážiť. Čelaď príkladných hospodárov Japonských netratí ako u nás pod plotami, pod stenami, po cestách a chodníkoch výkaly svoje, ale kakáva do hrnca; keď je plný prikryje sa, uloží sa do jamy, zahádže sa zemou a nechá sa v pokoji, aby hnoj zksynul; po niekoľko týždňoch vyleje sa na — striežkou chránenú — hromadu prepáleného trávniku alebo spálených burin — neužitočnej a škodlivej zeliny —; kopa taká pilno sa prekope a na prach zrobie; prachom takým posypajú sa jarčoky, do ktorých potom seje alebo sadi sa. Výsledok takéhoto pracovania je ten, že berú i dve tri úrody jednu po druhej, behom jara leta a jasene.

Hnoj je užitočný ako vidíme tým ktorí ho pilne znajú sužítovať, ale on obohacuje i tých, ktorí ho pre hospodárov dorábajú na všelijaký spôsob, a dobývajú kopánim. Hráči v karty keď prehrávajú hovoria o sebe: už som tam, kde loj kopú. Loj opravdivý nekope sa, lež áno vosk tak rečený zemský dobýva sa kopanim, čo pobočný výťažok pri vyčieraní z vykopaných jam petroleja. Tak vydobýva sa tiež kopanim svetochýrny hnoj »Guano« menovaný na Peruanských ostrovoch Činčanských. Najväčší z tých ostrovov ešte i za dvetisíc rokov bude vraj môcť poskytovať ročne do osemstokrát tisíc centov guana; bo ložiská — vrstvy — jeho sú miestami do 30 siah vraj hrubé. Peruanská vláda má z hnoja tohoto väčší úžitok, ako zo všetkých strieborných a zlatých baní; dla spoľahlivých správ dostávala v rokoch päťdesiatých ročného prenájomného z tých ostrovov jedenadvacať milionov zlatých. — Podobne kope sa sanitra čiže liadok v krajine Čileskej; na viac míl v tejto bezpríkladno úzkej a dlhej krajine (dlhá je vyše 500 ale široká len na 5—8 míl) nachádzajú sa ložiská vzácnej tejto kopaniny. Výdatnosť sanitry čo hnojiva dávno je známa; najnovšie upotrebuje sa zvlášte ku cukrovej repe, ktorá súčasne a včasne sanitrou a superfosfatom hnojená dáva veľikú a čo do jakosti výbornú úrodu. — Len nerozvažiti hospodári môžu upierať veľikú dôležitosť hnojiv kupovaných; a preto učme sa hnojivé látky poznávať, poznaté nadobývať a upotrebuvať. Starí naši rozprávali, že vrchnosť dávala zkopávať v chyziach ľudu zem, cieľom dorábänia sanitry na strelný prach.

Nuž teda i chudobní roľníci majú svoje bane na sanitru, ktorá shromážduje sa v zemi a vykvetá zo stien starých maštali, tak ako na Dolniakoch vyvetrieva zo zeme „szék“ — ovatej sóda, ktorú zovú Maďari »széksó.« Slabým oziminám veľmi sa pomáha

potrúsením prášku sanitrového, keď sa to stane včas z jara; no dobré služby vykonáva sanitra aj jarinám, nadovšetko — ako už povedano cukrovej repe. Ale mám ešte dorozprávať o »Guane;« je to trus, pochádzajúci od morského ptáctva, ktoré od tisícov rokov sedávalo a hniezda mávalo na menovaných »Činčanských sihotiach;« ono nakakalo pre hospodárov miliony a miliony centov trusu toho, na svete najcenejšieho. Sú tiež aj inde na svete ložiská guana, pernanskému však nevyrovňajú sa ani čo do množstva ani dobrotou, preto, že na toto nikdy temer neprší, následkom toho ani sa vevyparí ani nevylučí. Cent guana toho ohľadom na účinok v roli rovná sa 80 centom maštálneho hnoja.

V samom Anglicku spotrebuje sa ho ročne do 10 milionov centov. Mimo ptačieho guana, sú v kupectve ešte aj iné, neprávom, guanom menované hnojiva, tak ku pr.: rybacia guano, hotovené zo zbytočne nalapaných, alebo zosmradených morských rýb, z harínkov a j. Keď tieto ryby spomínam, prišlo mi na um, čo som ešte ako žiak počúval, že vraj rieka Tisa toľké množstvo rýb mávala, že nimi svine krmievaly sa. Nedávno však čítal som, že v segedínskyh hostincoch povestnú rybäciu polievku nie už z Tisy, ale z ruských riek varíť prinútení sú. „Tak sa časy menia,“ riekame na takéto premeny; ja však opraviť myslím tie slová v takúto výpoveď: tak my ľudia meníme beh prírody. Dokiaľ nemárnili sa zbytkom lesy, mávaly rieky naše temer stále stejnú vodu; od kedy však zholily sa hory, ubudlo vody, ktorá v čas suchoty náramne upadne, a následkom toho mladé rybky vydochýňajú v melčinách, ktorých voda buďto celkom vyschne, alebo sa zosmradí. Opak toho je, že keď viac dňové pršky nastanú, náramne rýchlo rozvodnia sa rieky a pozostalé v riekach rybky sebou strhnú a vlečú dravé vlny, a vyvrhnú ich na brehy, kde nemilosrdne zahynú, znám to zo zkúsenosti jako udičiar, rybár na udicu. Raz po rozvodnení rieky Rajčanky vyšiel som na lov; tu vidím množstvo na pažiti pobrežnej ligotajúcich sa bodkov; čo to môže byť — myslím si, že toľko trblietajúcich sa, na výslni, maľuňkých hviezdičiek vidím po pažiti medzi trávou? A hľa — zohnúc sa, presvedčil som sa, že to samučičké samé rybyčky, ktoré keď voda náhlo upadla, nemôhly sa z trávy dostať do vody. — Toto uviedol som z čiastky čo jednu z príčin, prečo je za našich časov málo rýb; z čiastky i preto, aby sme čerstvejšou myslou čítať mohli, čo ešte ďalej nasledovať bude z kapitole o hnojivách.

(Dokončenie budúce).

LISTÁREŇ.

Na také listy, ku ktorým nenie pripojená poštová marka, osobytým listom neodpovedáme, odpovie sa len v listárni.

Naše noviny „Kreštan“ velebným Pánom v Kristu i erga sacra sú k dostániu, kto by tedy zamýšľal si takto zaopatriť naše noviny, nech sa obráti na Redakciu „Kreštana.“

Prosíme tých ct. predplatiteľov, ktorým predplatok koncom decembra sa minul, aby čím skorej predplatok obnoviť ráčili.

Prosíme našich ct. predplatiteľov, aby, keď chcú obnoviť svoj predplatok, alebo noviny reklamovať, vždy ráčili pripojiť nápisnú obalku.

Dihopole. O. M. V 3 čísle našich novín na 11 strane dopis nevstahuje sa ani na Dihopole, ani od vás nepochádza.

Nagy-Byttese. Štef. Szl. Za váš oznam na celý rok v každom čísle keď by sme ho donesli, mal by ste platiť 80 zlatých. Za jedonkrát 1 zl. 50 kr. Jestli sa vám ľubi a ako chcete odpište, potom ho doneseme.

Csacza. Radnej viac než menej.

Alsó-Rakonca. H. B. Pomiňal sa do posledného čísla. Jestli že bude, vďačne.

Divény-Oroszi. Detto.

Póstyén. F. P. Chybujúce čísla sme poslali. Všetko je v poriadku.

Báth G. I. Peniaze sme dostali.

Duhony Gusztáv. Prosíme nápisné obalky stranivá rozposielky priložiť.

Garam Sz. Benedek. Lúto nám je, ale nemôžeme s ním slúžiť.

Zohor. List sa ztratil, prosíme ho znovu poslať. Peniaze prišli.

Podola. Do vašej obce z našich novín 44 kusy posílame. Chyba je zaiste na pošte.

Gácsfalu. M. Zs. Štvrtá odkázka i Vám odpovedá.

Sasvár K. I. Porobili sme poriadky.

Ó-hegy. Išol list.

Gács. R. I. Napravili sme. — Cs. I. Detto.

Verbó. S. M. Ráďte nápis Mertlon nám čisto na vedomie dať. Dotiaľ nemôžeme nič urobiť.

Pozsony-Szt-György. Ráďte nám odpísať, kedy byly poslano tých 18 zl.

Königshütte Ober-Schlesien. Cena našich novín do Pruska je 3 zl. 50 kr.

Spolu tu upozorňujeme ct. predplatiteľov na to, keď niekto nedostane noviny, nech listovne alebo na correšpondentnej karte nepýta druhé, lebo to je unovánie a i útraty, lež nech ide na poštu a osloví pošára, aby reklamoval noviny úradne on. To je povinný učiniť každý počtový úradník *úplne za darmo*. Keď by niektorý to nechcel urobiť, treba to napísať do žalobnej knihy, jaká musí byť na každej pošte, alebo v liste ho udať u poštovej direkcii. Veď potom vykoná. Úradná reklamácia má ten osov, že poštári väčší pozor dávajú na novinky a nerozhadzujú ich tak ľahkomyselne.

VYOBRAZENIE.

Ernest Dániel minister kupectva v Bánffyho priečodnom ministerstve, ktorého obraz v dnešnom čísle našich novín predstavujeme čitateľom našim, narodil sa roku 1843. V torontálskej stolici bol podnotárom a služným, potom stal sa údom súdnej stolice. Za ablegáta ho najprv bég-sv.-jurský okres vyvolil. Neskôr hneď tento, hneď zas onen okres zastupoval, podľa toho jako sa mu podarilo už tu alebo tam sa dať vyvoliť. Jako každému vládne mu ablegátovi tak i jemu hojně sa dostalo z dovolení, ktoré vláda môže poskytnúť. Veľko-bečkereskej železnice od r. 1881 on je spravcom, okrem toho

dostal aj iné dôchodné postavenia, medzi ktorými není poslednim to, že »prvej pešťanskej vlasteneckej sporiteľne on je spravcom. Najnovějšie ale minister. Ačkoľvek remeslo židov najviac zajimavú torbu prijal na seba, preto s tým Dánielom v biblii — podľa našej vedomosti — není v rodine. Nazdávame sa, že toľké obrázkové a napísané obznámenie je dostatočné k tomu, aby sme ho našim čitateľom predstavili.

Obchodné zprávy.

1. Zbožíe: Pšenica 6.60—6.80 zl. Raž 5.20—5.50 zl. Jačmeň: na kr. 5.90—6.10 zl. do pálenic 6.25—6.80 zl. na várku 7.15—8.15. Oves: 5.90—6.30. Kukurica: 5.80—6.15. Proso: 6.20—6.80. Vo Viedni každý mc. o 50 krov dražší.

2. Olejové zrná. Lanové semeno: 10.00—11.00. Kohnopné semeno: 9.25—10.50.

3. Strova: Veľká biela fizuľa 8.50—9.00; tmavá 7.25—7.50 okruhlá: 8.50—9.00, drobná 9.75— tarkavá 6.00—6.50. Šošovica 8—18. Hrach 7.00—12.00. Čistá 13.50—. 20— zl.

4. Kupecké zelinové plody: Mak 18—20. Burgyňa 2.10—2.20. Cibula 5.00—7.10. Cesnak: 19—25 zl. Petržefem: 5.00—9.00. Paprika 135—140 zl.

5. Potrava: Seno. Lúčne seno. 3.40—4.00. Lesné a horné seno 3.80—4.40. Slama. Na postielanie: 1.20—1.40. Žup 1.40—1.60.

6. Siatie: Červená ďateľina 60—68. Lucerna 35—50 zl. Jarní ladník 6 $\frac{1}{2}$ —7 zl.

7. Hospodársky dobytok: Dovezeno bolo: asi 276 hospodárskych volov; 205 dojných kráv. Následovné byly ceny: Vyborná pára volov do jarma do 220 zl. Dojné kravy: za jedon kus 60—190 zl. Trh na ovce: Dovezeno bolo 410 kusov oviec. Ceny: 12—17 zl. za páru, a 17—22 kr. za živý kilo. Svinský trh: za kilogram 44 $\frac{1}{2}$ —45. V salašoch 23.216 kusov bolo umiestnené.

8. Zverové dorobky: Med žltý kvapkaný: 32—33 zl. Vosk 164—165. Vajca 25—30. Loj. Maslo I. 100—140 zl. II. 70—120 mc. Slanina 41.50—42., udená 47—48 zl.

MATEJ UDVARY

hodinár a šperkovník

V BUDAPEŠTI, KEREPESI-UT 57. sz.

popri kaviarni Munkácsy.

Pravé genfské hodiny, zlaté a strieborné šperky, ďalekohledy a sklad technických nástrojov. 8—10

NAPRAVENIA NÁLEŽITE A S POISTENÍM SA VYKONÁVAJÚ.

Obrazkové soznamy ceny zdarma.

O Z N A M.

Romuald Zaymus rím. kat. farár bytčický,*) pošta Bytčica via Žilina (Zsolna) trenčanská stolica

☛ má na predaj ☚

I. Zemiaky včasné:

Agava zemiak okruhlý biely, plytkými očkami.
Hortensia bledočervený, podlhovaty.

II. Zemiaky strednej zrlosti:

Báthory vajcovitý bledočervený.
Kleopatra ľadvienkovitý bledočervený, plytkoočkatý.
Krakus červený, dlhý, plytkoočkatý.
Leliva červený, dlhý, plytkoočkatý.
Marius vajcovitý, bieločervený, plytkoočkatý.
Topas vajcovitý, žltý, plytkooký.

III. Zemiaky neskoré:

Amylum (škrôb) biely, ľadvienkový bez očiek.
Cibuľky Címbalovské vajcovito okruhlý, tmavočervený, žltobielej dužiny.
Fidelio rožkuľnatý, fíjalový, na pečenie chýrny.
Gloria bieložltý, ľadvienkový, plytkooký.
Hanibal okruhlý, žltoduznatý.
Klenót (Magyar kincs, Agnellyho) veľkobufvatý, žltý.
Knieža z Lippe vajcovitý, plytkojamkatý.
Obrovský modrý veľkobufvatý, plytkoočkatý.
President Junkerov stlač. vajcovitý, bledočervený.
Pretiosa vajcovitý, biely, plytkoočkatý so žltkavou dužinou.
Prvý z Frömsdorfu, veľký, biely.
Seydewitz červený, obdĺžnovajcov, plytkooký.
Wiliam Korn stlačenovajcovitý, málo a plytkoočkatý, veľký, krásny.
Žampion škótsky biely, hlbokojamkatý žltoduznatý.
☛ Päť kilové vrečko z ktoréhokoľvek rodzajú za 90 kr.
☛ Dva rodzaje po 2½ kilo, biele a červené za 1 zl.
☛ Päť kilové vrečko po jednom zemiaku z toľkých menom opatrených rodzajov, koľko len sadne na päť kilo za 3 zl.

Semeno burgundicové:

a) Oberndorfské žltého na zemi sediaceho guľatého, b) buelatopodlžného, c) valcovitého (Modell) rodzajú 5 kilové vrečko z dvoch prvných za 2 zl. 50 kr., z posledného za 3 zl.

1-3

*) Zapodieva sa vyše tricať rokov rozličnými zahradnícko-roľníckymi zkuškami, menovito zkušanim zemiakov atď.

Anglický veľkozrnatý bôb:

Od dávna pestujem tento bôb čo pobočnú plodinu medzi zemiakmi a burgundicou. Za tretím do boku vyorananej brázdy nasadeným zemiakom dávam klášt zrnô bôbu; kde sa má sadiť pri sada burgundicová, tam sa do každej druhej brázdy kladie zrnô bôbu na stopu vzdáleno; potom keď je čas presádzania, sadi sa burgundica medzi dva bôby pekne rovno do riadku. Vy zreté struky oberajú sa; korene medzi burgundicou stojace sa vytrhajú, aby ona dostala viac svetla a tepla. Bôb dávam na múku mlieč; ona je výborným krmivom pre všetky hospodárske hovädka: ona tvorí mäso; ale i na chlieb je veľmi výživným prídavkom k ražnej múke. Päť kilové vrečko za 1 zl.

Kapustné semeno brunšvičké:

Je toto rodzaj o nízkych hlúbikoch a skalotvrdých hlávkach; i v menej hlbkej ornine vydarí sa; z vyberaných hláv doma vypestovaného semena cena za 20 grm. 20 kr., franco v liste poslaných 20 grm. stojí 35 kr.

Francúzsky modrý mak:

z vyberaných makovic 1 kilo 70 kr.

Karafijatové hrebíčk. klineové semeno:

zo spanilých v hrncoch pestovaných koreňov umele dochovaného semena 100 zrn za 70 kr. v liste franco doposlaných. (Inde mimo francovania platí sa i vyše 1 zl.) 100 zrn z Margaritských klincov franco 30 kr.

Karafijatových zohýbancov — koreňov — 10 druhov 2—3 zl. (Inde dvaraz toľko dražšie.

Veľkobufvatých rybezlí (na dorábanie vína) dvoročných 100 korienkov 5 zl., 50 korienkov 3 zl., 25 kor. 2 zl.

Poznam. Zasielky francujem (poštové platím) preto, aby som pp. zákaznikom, objednatelom, usporil 10—12 kr; zato však **prosim peniaze poslať vopred.** Na dobierku neposielom.

* * R É T A Y a B E N E D E K * *

predtým

K R I S Z T A a jeho spoločník,

dielňa omšových šatov, cirkevných náradí, zástav a spolkových praporov.

V Budapešti, IV. Lipót-utca číslo 21.

Jediní dovážači, Osvieten. a Dôstojného pána kaločského arcibiskupa Juraja Császku a
„Budapešťanského oltárneho“ spolku. —————

2-13

Odporúčajú svoj hojne nastrojený sklad, menovite:

Omšové šaty, kostolné prapory, hasičské, školské, spolkové pohrabné, remeselnícko-spevove-spolkové zástavy. Monštrancie, kalichy, ciboria, kríže, kadidlá, oltárové lampy, sviečne, ligotavé sviečne, sochy vo veľkom výbere. Prijmeme i maľovanie štaciových obrazov, a svätých obrázkov, oltáre, mariánske tróny, Kristové hroby a kazateľnice podľa jakéhokoľvek kresu umelecky vyhotovujeme. Cirkevné látky, čipky, stenové krížiky, kríže na pút vo veľkom výbere sú na našom sklade.

Na žiadosť ochotne posilame bez poplatku, soznamy ceny príhodne vzory.

Proti žaludkovým a
ladveničným nemocám,
zapchániu stolice,
bôlu hlavy, závratu,

zlatej žile, a zapchániu
čreva, majú veľmi dobrý
účinnok tie už od 18 rokov
chýrne

„malacké, karpatské zdravotné pilulky“

složené podľa návodu chýrneho dr. Kvapila.

— Od lekárníka Jána Friedricha v Malackách pri malých karpátoch. —

Cena jednej škatulky 21 kr. jedného závitku so 6 škatulkami 1 zl. 5 kr. pri nefrankovanej posilke za kolek o 5 kr. viacej. Keď sa ku cene piluliek ešte 20 kr. priloží a celý súčet na poštovej úkazke odpošle, vtedy nariadená kofnosť kamkoľvek po celej države bez poplatku sa posíla.

VÝSTRAHA! Ponevác moje pilulky často falšované bývajú, prosím tieto len u mňa kupovať.

Ctený pán lekárnik! Mám česť vás po-
prosiť, buďte tak dobrý, pošlite 12 škatu-
liek z vašich karpátskych piluliek, o
dobrom účinku ktorýchžto som sa už
presvedčil a spolu aj iným budem od-
porúčať.

Pécska, 7-ho februára 1893.

S úctou

Dr. Edmund Temesi Rastler
okresný lekár.

Vysokoceny pán lekárnik! Prosím vasu
dobrotu, pošlite na moje meno z tých
vašich chýrnych a účinných »karpátskych
zdravostných piluliek« dva závitky po
pošte, ktorýchžto cenu ako i ostatné
poštové útraty s úctou vykazujem.

Strečno, 13-ho januára 1891.

Belušovský Vincent Baross,
r. k. farár.

Urodzený pán lekárnik! Prosím z vašich
karpátskych zdravotných piluliek mi 12
škatuliek s poštovou doberkou hneď po-
slať, aby sa ich už započaté riadne a
veľmi účinné užívanie nepretrhlo.

Senica, 5-ho januára 1891.

Ján Trnovský,
pravotár.

Buďte tak dobrý z vašich výborných
piluliek mi zas jeden závitok poslať, lebo
i u mojich veriacich dobre účinkujú.

Brodno, 3. apríla 1892.

S úctou

Ján Uskert,
dekan.

Urodzený pán lekárnik! Ráče mi zas
poslať dva závitky z vašich karpátskych
zdravostných piluliek, ponevác tie taký
chýr obsiahly v mojom okrese, že ani
v jednom dome sa bez nich nemôžu za-
obísť. Zvláštne sú užitočné pri ťažkostách
veľkého čreva a veľmi napomáhajú trove-
nie u takých, ktorí ustavične musia sedieť.
Görgény-Szt-Imre.

S úplnou úctou

Dr. Karol Herberth,
okresný lekár.

Poslite nám poštovou doberkou 10 zá-
vitkov z tých vašich výborných karpát-
skych zdravotných piluliek.

Vodový liečny ústav Kaltenleutgeben,
2-ho septembra 1894.

S úctou

Dr. Vilem Winternitz učbár,
vodový liečivý ústav v Kaltenleutgebene.

Urodzený pán lekárnik! Z vašich kar-
pátskych piluliek prosím mi na dolu pod-
písaný nápis 6 škatuliek — poštovou do-
berkou poslať. — Ponevác som už zvikol
v mojej rodine ich užívať, nemôžem sa
bez nich zaobísť, preto veľmi viacej na-
ridzujem, aby som bol na jeden čas za-
opatrený.

Krupina, 22-ho októbra 1892.

S úctou

Rudolf Geller,
pravotár.

2-4

Urodzený pán lekárnik! Prosím z vašich
karpátskych zdravotných piluliek 2 zá-
vitky. Cítim veľmi dobrý účinok tých už
užívaných; chcem vždy ich mať na po-
hotove.

Jánoshida, Szolnokm. 14. apríla 1894.

S úctou

Pavel Fábry,
farár.

Z tých mne nevyhnutné potrebných a
z tých vašich výborných »Malackových
piluliek« prosím s obrátením pošty mi
poslať štyri obaliky poštovou doberkou.

Gyöngyös-Tarján, 26-ho októbra 1893.

Ludvik Mérhelyi,
dekan a farár.

Urodzenému pánu lekárnikovi Jánovi
Friedrich v Malackách! S úctou vás upo-
vedujeme, že naša milá matka, žena to
Pavla Antala 14-ho toho mesiaca umrela
v 80 roku svojho veku. Naposledí nalo-
žila nám, svojim deťom, aby sme vám
uprimnú vďaku vyslovili za tie pilulky
mnoho rokov posilané. S týmto vás pro-
sime, že i my tie isté pilulky donášať si
žiadame, a prosíme vás, aby ste nám
8 balíkov a 6 škatúl poštovou doberkou
poslali.

Tót-Komlós, 23-ho decembra 1894.

Susanna Antal.

Kresťanskému obecnstvu.

— uvádzam s týmto v láskavú známosť, že pod zaprotokolovanou firmou —

J. GAŠPARÍK

1-2

otvoril som v Turčianskom Sv. Martine na námestí

***** **KNÍŽNÝ A PAPIEROVÝ OBCHOD.** *****

Mám teda a budem vždy držať na sklade všetky potrebné kresťanské nábožensko-modlitebné knihy a spevníky, kalen-
dáre i rozličné zábavné a mravno-poučné spisy, školské knihy, papier rozličného druhu, ako i všetky, nielen školské, ale i v každo-
dennom živote nevyhnutné písacie nástroje a potrebnosti.

V nádeji, že v duši nášho kresťanského obecnstva ozve sa hlas kresťanskej hrdosti a s heslom »Svoj k svojmu!« bude
si hľadať všetky potrebné veci u mňa obstaráť, zaručujem vopred solídnu a správnu obsluhu a porúčam sa do stálej priazne a podpory.

V Turč. Sv. Martine, 25. januára 1895.

Jozef Gašparík.

Odkiaľ si máme obstaráť lurdské
a iné sochy, jaskyňu, krížiky, sväté
hroby, krížové cesty at.d.

od výborného sochára

Jozefa Runggaldiera

Sv. Ulrich-Gröden

(v Tirolsku)

Ponevác ten sochár slovensky nevie, prosia sa všetci tí,
ktorí chcú po slovensky dopisovať, aby sa obrátili

na Gustava Štampfl

v Budapešti, VIII. Német-utca
6. szám.

Lurdská voda

v pôvodných jedonliterových sklenicách s
obalením a bezpoplatku 2 zl. 10 kr.

Pod nápisom

„Lurdske podivne zahojenia“

s mnohými pôvodnými obrázkami ozdo-
bené dielo v krásnej plátenej väzbe 33
harkové za 2 zl. Toto dielo v ktorom sa
vyprávajú v Lurde na tom svetochýrnom
milostivom mieste od roku 1858 sa pri-
hodivšie podivnejšie uzdravenia, podľa dô-
kladného oznamu očitých svedkov, na
základe pôvodných správ zrovna z milo-
stivého miesta vzatých, čo najvrúcnejšie
odporúčame. Môže sa obstaráť u hore
spomenutého

GUSTÁVA ŠTAMPFL

V BUDAPEŠTI

VIII. Német-utca 6. sz.

Ohlasy pre naše noviny výlučne prijíma vydavateľstvo „Magyar Néplap“ v (Budapešť, I ker.
Döbrentey ulica číslo 18.)

Veľbným farským úradom.

Tlačiareň „Svätého Gerharda“ s úctou na vedomosť dáva, že od týchto čias všetky cir-
kevné výtisky bude na sklade držať, a za najlacnejšiu cenu budú k dostaniu. Posávať na sklade sú
a hneď sa môžu poslať: **Testimonium Confirmationis 100 kusov 50 kr.**

Výťah z krstnej matriky: 100 kusov 60 kr. — Smrtný oznam: 100 kusov 70 kr.

Krstné, sobášne a smrtné listy,

na jemnom silnom papieri: 100 kusov 1 zl. 20 kr.

Ďalej k dostaniu sú:

knížičky pre údy občianskych spolkov a knížičky spláčováce.

Kus týchto 12 stranových knížičiek so silnou obálkou na osmorke predávame za 3 kr.

Okrem toho tlačiareň „Sv. Gerharda“ prijme jakékoľvek nariadenie, cirkevné, obecné a
súkromné odtisky a odposiela ich za najkratší čas, a za najlacnejšiu cenu; silný dobrý papier dáva
a krásne vyhotovuje.

S úctou prosíme veľbných pánov farárov, predstavených obcí, údy rozličných spolkov
a každého katolíka, aby si od týchto čias tlačiarne výtisky nie v židovskej tlačiarňi alebo v takej,
ktorá nemá žiadnych zásad, kupovali, lež aby vyhľadali katolícku tlačiareň „Sv. Gerharda“, ktorá im
vždy stojí na službu, a aby takto podporovali katolícku vec. Podajme si všetci ruky, vtedy sa
budeme dobre mať.

Naša tlačiareň jakožto neohrozená zastupiteľkyňa katolíckych záujmov, bude sa s tým
honosiť, jestli že požiadavkam v každom ohľade môže zadosť učiniť a si chválu získať od tých, ktorí
si u nej kupujú.

S úctou

Budapešť, 1894. 29. septembra (I., Döbrentey-ulica 18.)

Tlačiareň „Svätého Gerharda“.